

Tilburg University

Een betaalbaar pensioensysteem op basis van kapitaaldekking

Nelissen, J.H.M.

Published in:

Tijdschrift voor pensioenvraagstukken

Publication date:

1995

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

Nelissen, J. H. M. (1995). Een betaalbaar pensioensysteem op basis van kapitaaldekking. *Tijdschrift voor pensioenvraagstukken*, (4), 69-72.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Een betaalbaar pensioensysteem op basis van kapitaaldekking

Het Nederlandse pensioenstelsel staat volop ter discussie. Meer en meer wordt duidelijk dat veranderingen noodzakelijk zijn wil het stelsel op termijn betaalbaar blijven. De voorstellen die tot nu toe zijn gedaan behelzen in alle gevallen een aantasting van de pensioenuitkering.¹ Oorzaak hiervan is dat men de oplossing binnen het bestaande stelsel tracht te vinden en dan met name de regeling die het meest zorgen baart qua financiering, namelijk de AOW. Feitelijk komen de voorstellen er op neer dat het omslagelement in de financiering van de oudedagsvoorziening wordt teruggedrongen ten faveure van het kapitaaldekkingselement. Immers, gegeven de huidige veroudering is een kapitaaldekkingssysteem goedkoper dan een omslagstelsel.² Echter, voorstellen tot een volledige overgang naar een systeem van kapitaaldekking worden niet gedaan. De reden hiervoor is, dat men een dergelijke overgang als onbetaalbaar betiteld. De redenering hierbij is dan dat bij een dergelijke overgang twee systemen naast elkaar in stand dienen te worden gehouden, hetgeen dubbele financieringslasten met zich meebrengt.

In deze bijdrage laten we zien dat een (geleidelijke) overgang van het huidige stelsel naar een volledig op kapitaaldekking gebaseerd pensioenstelsel wel degelijk mogelijk is. Daartoe zijn de gevolgen van drie alternatieve pensioenstelsels geanalyseerd, te weten een middelloonstelsel, een eindloonstelsel en een beschikbaar premiesysteem.

We zullen nu eerst de drie voorstellen formuleren. Vervolgens komen de kosten, de inkomensgevolgen en herverdelingsaspecten aan de orde.

Voorstel 1: een pensioenverzekering gebaseerd op het eindloonstelsel

Het nieuwe pensioenstelsel behelst een geleidelijke afschaffing van het huidige stelsel en tegelijkertijd de geleidelijke inrichting van een alternatief stelsel. De transitie impliceert dat vanaf de ingangsdatum – laten we zeggen 1 januari 1995 – geen verzekerde jaren meer opgebouwd worden met betrekking tot de AOW. Het aantal verzekerde jaren wordt per die datum voor elk individu bevroren. De huidige AOW-systematiek blijft, inclusief netto-netto koppeling, verder volledig in stand. Dit betekent dat er voor de personen die op de ingangsdatum de leeftijd van 65 jaar hebben bereikt niets verandert. Personen geboren in 1930 hebben echter maximaal 49 verzekerde jaren en vanaf hun pensionering zal deze groep slechts 49/50e deel van de volledige AOW-uitkering ontvangen. Analooog ontvangen personen geboren in 1979 te zijner tijd slechts 1/50e deel van de volledige AOW-uitkering. Personen geboren na 31 december 1979 ontvangen geen AOW-uitkering meer. Met andere woorden, het AOW-stelsel zal eerst volledig verdwenen zijn wanneer de laatste overlevende van de geboorte-generatie 1979 overlijdt.

Ten aanzien van de aanvullende regelingen voeren we een iets ander beleid. Per 1 januari 1995 wordt voor elk individueel nagegaan wat de contante waarde van zijn of haar pensioenaanspraken per die datum is. Deze pensioenaanspraken worden als startwaarde ingebracht in het – hierna te bespreken – nieuwe pensioensysteem.

Het nieuwe pensioenstelsel gaat uit van kapitaaldekking en is gebaseerd op het *eindloonstelsel*. De pensioenuitkering is

gebaseerd op 70% van het aldus verkregen eindloon. Er wordt geen maximum gesteld aan de uitkering. Opbouw geschiedt op basis van arbeidsinkomen, evenals de premiebetaling. De opgebouwde rechten en de uiteindelijke uitkering worden elk jaar aangepast aan de ontwikkeling van de gelingslonen. Zodoende is de uitkering welvaartsvast. Aangezien de uitkering (en premiebetaling) gebaseerd is op looninkomen, is een minimumvoorziening in het nieuwe pensioensysteem noodzakelijk. We gaan er vanuit dat elke leefeenheid (te zijner tijd) een pensioenuitkering ontvangt die minimaal gelijk is aan de AOW-uitkering bij ongewijzigd beleid. De hiervoor benodigde gelden worden opgebracht via een algemene heffing. Tezamen noemen we deze regeling: *Algemene Eindloonpensioenregeling (AEP)*.

Binnen deze AEP worden de nog uitstaande AOW-rechten middels een franchise ingebouwd, zowel aan de premiezijde als de uitkeringenzijde. Premiebetaling en opbouw van pensioenrechten vindt binnen de AEP plaats vanaf de leeftijd van

* Het onderzoek werd onder meer mogelijk gemaakt middels een bijdrage in het kader van het NWO Prioriteitenprogramma Bevolkingsvraagstukken en een bijdrage van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Het artikel is gebaseerd op het binnenkort te verschijnen boek *Towards a payable pension system: costs and redistributive impact of the current Dutch pensions system and three alternatives*, VUGA, Den Haag.

1. Denk maar aan de (gedeeltelijke) bevroering van de AOW-uitkering of de voorstellen tot uitbreiding van de AOW-heffingsgrondslag over het inkomen van bejaarden: zie bijv. WRR, *Ouderen voor ouderen*, SDU, Den Haag, 1993 en J.H.M. Nelissen en H.A.A. Verbon, 1993, *Ouderen voor jongeren*, ESB, 78, p. 817-821.

2. Zie H.P. van Dalen, 1991, *De prijs van de AOW*, ESB, 76, p. 1224-1227.

J.H.M. Nelissen is als universitair docent verbonden aan de vakgroep Methoden en Technieken van Onderzoek en de vakgroep Sociale Zekerheidswetenschappen van de KUB.

25 jaar. Een en ander betekent dat er geen pensioenrechten, zoals die op de ingangsdatum bestaan, verloren gaan! Door dat het huidige stelsel niet abrupt afgebroken wordt geldt tevens dat er geen noodzaak is voor omvangrijke kapitaalinjecties in pensioenfondsen.

Voorstel 2: een pensioenverzekering gebaseerd op het middelloonstelsel

Het tweede voorstel is analoog aan het eerste, met dien verstande dat het nieuwe pensioenstelsel gebaseerd is op het *middelloonstelsel* in plaats van het eindloonstelsel. De pensioenuitkering is gebaseerd op 70% van het aldus verkregen middelloon. Deze regeling noemen we de *Algemene Middelloonpensioenregeling (AMP)*.

Voorstel 3: een pensioenverzekering gebaseerd op het beschikbare premiesysteem

Het derde alternatief is gebaseerd op een beschikbaar premiesysteem in combinatie met een minimumvoorziening, waarbij de financiering op individuele basis geschiedt. Dit betekent dat men een individuele pensioenrekening bij een pensioenfonds aanhoudt. Behoudens de financiering van de minimumvoorziening verdwijnen alle omslagelementen: de back-service zal zelf gefinancierd dienen te worden. Dit systeem noemen we het *Persoonlijk Pensioenregeling systeem (PPR)*.³ Ook hier worden de op de ingangsdatum bestaande AOW-rechten in stand gehouden, terwijl de aanvullende pensioenclaim in het PPR ingebracht worden. Het achterliggende idee van de PPR is dat elke persoon een individuele spaarrekening heeft in plaats van een collectief bepaalde voorziening. Deze individuele rekening kan eventueel bij een pensioenfonds – of zelfs bank – naar keuze ondergebracht worden. Dit moedigt concurrentie tussen beheerders van pensioengelden aan. Uiteraard zal een aantal waarborgen aangebracht dienen te worden, teneinde te voorkomen dat te grote risico's worden genomen bij de belegging van de gelden. Een verandering van baan leidt per definitie niet meer tot niet-overdraagbare pensioenrechten. Men beheert immers zijn of haar eigen pensioenvermogen. De enige verplichtingen zijn het lidmaatschap van een pensioenfonds (dat echter vrij te kiezen is) en het storten van een minimum percentage van het verdiende looninkomen op de pensioenrekening. Het saldo dat zo op 65-jarige leeftijd aanwezig is, wordt gebruikt om een welvaartsvaste annuïteit te kopen, zodat men tot de dood verzekerd is van een welvaartsvaste pensioenuitkering. Als premiepercentage hanteren we 18%.

Als minimumuitkering geldt wederom de hoogte van de AOW-uitkering bij ongewijzigd beleid. Als het looninkomen voor een individu in een jaar zodanig is dat deze te weinig geaccumuleerd heeft om te zijner tijd op 65-jarige leeftijd deze minimumuitkering te ontvangen, dan wordt de individuele pensioenrekening aangevuld middels een directe kapitaaloverdracht. Verdient men later meer dan zal deze aanvulling verrekend worden. Deze minimumbescherming wordt gefinancierd via belastingheffing.

Een kostenvergelijking

Een en ander is doorgerekend met het op de Katholieke Universiteit Brabant ontwikkelde microsimulatiemodel NEDY-MAS.⁴ Het model is een beschrijving van het gedrag van huishoudens. Het bevat (nog) geen koppeling naar de macro-economische context. Dit impliceert dat enkel de zogenoemde eerste-orde effecten gepresenteerd worden. Aangenomen is dat het per capita nationaal inkomen met 2% per jaar toe-

neemt. De werkgelegenheid wordt geacht structureel met 0,5% per jaar toe te nemen, conform de uitgangspunten van Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (1984).⁵ De incidentele looncomponent – gesteld op 1% per jaar – wordt geacht niet door te werken in de AOW-uitkering.

Tabel 1 geeft de toekomstige ontwikkeling van de premiepercentages onder het huidige stelsel. We zien dat vooral vanaf 2010 het premiepercentage voor de AOW sterk oploopt. Rond 2045 bedraagt het ongeveer 22%. De aanvullende pensioenen laten een veel geringere stijging zien. Tezamen leiden de huidige pensioenregelingen tot een toenemend beslag op het looninkomen. Bedraagt dit beslag rond de eeuwwisseling om en nabij de 18%, in 2050 zal dit ongeveer 26% zijn. Vooralsnog is de stijging beperkt. Tussen 2020 en 2050 is de toename daarentegen omvangrijk.

Tabel 1. Premiepercentages onder het huidige pensioenstelsel (in %)

Periode	AOW	Aanvullende pensioenen	Totaal als % van de loonsom
1995-99	14,7	12,7	17,9
2000-04	14,9	12,4	17,8
2005-09	15,5	13,5	19,1
2010-14	16,5	13,8	20,1
2015-19	17,5	10,8	19,2
2020-24	18,6	12,1	20,9
2025-29	19,6	12,5	22,4
2030-34	20,4	12,1	23,5
2035-39	21,6	14,5	25,0
2040-44	21,9	14,2	25,2
2045-49	22,0	15,4	26,0

De kosten van invoering van de hiervoor geschetste alternatieven per 1 januari 1995 zijn weergegeven in tabel 2. Duidelijk zal zijn dat de AOW in een afbouwfase belandt. Tegelijkertijd neemt het relatieve aandeel van de op het kapitaaldekkingstelsel gebaseerde AEP toe. Dit resulteert in een beslag op middelen ten behoeve van de pensioenopbouw en pensioenuitkeringen, dat in de eerstkomende decennia hoger is in vergelijking met het huidige stelsel. De PPR is vanaf 2025 goedkoper dan het huidige stelsel. Voor de AMP is dat vanaf 2030 het geval, terwijl we bij de AEP moeten wachten tot 2040. Hierbij geldt dat onder de nieuwe regimes de uitkeringsom niet lager is dan onder het huidige stelsel en onder de PPR en AEP zelfs hoger. Rond 2050 is de AEP 3 procentpunten goedkoper dan het huidige stelsel. De AMP bijna 5 procentpunten en de PPR zelfs bijna 6 procentpunten. Kortom, op termijn leiden de voorgestelde alternatieven tot een aanmerkelijk goedkoper stelsel. Hiertegenover staat dat – afhankelijk van de regeling – gedurende een periode van 25 tot 40 jaar een investering in de vorm van hogere premies vereist is. Dit laatste vanwege het feit dat men (deels) met dubbele systemen werkt. Zo is in de eerste vijfjaars periode ten behoeve van de AEP en de PPR een extra investering van ruim 8 procent van de loonsom nodig. Voor de AMP is de extra investering geringer. Deze bedraagt 2,1 (rond het jaar 2000) tot maximaal 4,3 (rond 2020) procentpunten. Dit overziend lijkt een overgang naar de AEP of PPR op korte termijn een on-

3. Het idee is gebaseerd op het Personal Retirement Fund van J. Falkingham en P. Johnson (1993) *A unified funded pension scheme (UFPS) for Britain. Paper ESPE Conference, Budapest, juni 1993.*

4. Zie J.H.M. Nelissen, 1994, *Income Redistribution and Social Security. An Application of Microsimulation*, Chapman & Hall, London.

5. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 1994, *Demografische ontwikkelingen in macro-economisch perspectief*. Den Haag.

doenlijke zaak. Het vereist extra investeringen ter grootte van de helft van de uitgaven die momenteel ten behoeve van de oudedagsvoorzieningen worden gepleegd. Een overgang naar de AMP is daarentegen wel haalbaar. Wanneer hiertoe besloten zou worden, is het wellicht op langere termijn wel wenselijk – niet alleen uit kosten oogpunt, maar ook vanuit de optiek van een verdere individualisering van het pensioenstelsel – over te gaan naar de PPR-systematiek. Wanneer het op de AMP gebaseerde pensioenstelsel volgroeid is, is een dergelijke stap immers goedkoper.

Tabel 2. Premiepercentages onder de alternatieve pensioenregelingen (in % van de loonsom)

Periode	AEP	AMP	PPR
1995-99	26,2	20,0	26,3
2000-04	25,9	20,7	24,9
2005-09	25,6	21,7	24,4
2010-14	27,1	23,2	23,3
2015-19	26,8	23,5	23,0
2020-24	27,3	23,9	22,7
2025-29	26,3	23,4	21,1
2030-34	24,7	22,4	20,4
2035-39	25,7	23,5	18,7
2040-44	20,5	18,8	19,2
2045-49	23,0	21,3	20,4

Gevolgen voor de inkomens van diverse generaties

Een overgang naar een van de drie gepresenteerde alternatieven zal uiteraard van invloed zijn op de inkomensverdeling. De huidige AOW is gebaseerd op het solidariteitsprincipe, terwijl de alternatieven gebaseerd zijn op het equivalentiebeginsel. Omdat inkomensbeleid een van de hoofdredenen voor het bestaan van de AOW is, rijst uiteraard de vraag tot welke reallocatie zo'n overgang leidt. Uitgaande van de assumptie van forward-looking gedrag van individuen, zijn we niet zo zeer geïnteresseerd in de repercussies in een jaar, doch meer in die op levensduurbasis, dat wil zeggen het inkomen over het gehele leven van een individu gesommeerd. Daartoe beschouwen we in tabel 3 de inkomenseffecten voor de geboortegeneraties 1930 tot en met 1960. De diverse inkomenscomponenten zijn gestandaardiseerd en vervolgens gedeïnfleerd en verdisconteerd naar guldens van 1990, waarbij de discontovoet gelijk gesteld is aan ontwikkeling van de regelingslonen. Emigranten en immigranten zijn hier buiten beschouwing gelaten.

Wat in de eerste plaats in de tabel opvalt is dat de levensduurinkomens (na sociale zekerheid, doch voor belasting) van de onderscheiden cohorten niet al te zeer van elkaar afwijken. Het verschil tussen de oudste en jongste cohort bedraagt ongeveer 20%. De huidige pensioenregelingen leveren per saldo 259 duizend gulden op voor cohort 1930. Voor cohort 1960 is dat nog maar 83 duizend gulden. Vooral de netto opbrengst uit hoofde van de AOW is hier debet aan. Deze daalt als gevolg van de stijgende premiebetalingen. De aanvullende pensioenregelingen leiden slechts tot een beperkt positief netto resultaat. Hier houden premiebetalingen en uitkeringen elkaar min of meer in evenwicht.

Het volgende deel van tabel 3 geeft de situatie weer, wanneer in 1995 overgegaan wordt naar de beschreven Algemene Eindlooppensioenregeling. Hierin zijn de tot dat jaar voor de AOW c.q. aanvullende pensioenregelingen verrichte premiebetalingen meegenomen onder Overgang AOW respectievelijk AEP. Zowel de premies als uitkeringen in het kader van de AOW zijn lager, naarmate de generatie later geboren is.

Tabel 3. Gestandaardiseerd levensduurlooninkomen en netto pensioentransfers (in Dfl. 1000, 1990 prijzen)

Cohort	1930	1940	1950	1960
Inkomen voor belasting	3208	3538	3701	3909
<i>Huidige pensioenstelsel:</i>				
AOW	244	189	112	67
Aanv. pensioenen	15	19	36	16
Totaal	259	208	148	83
<i>AEP:</i>				
Overgang AOW	220	139	72	11
AEP	50	104	186	184
Aanvulling AEP	0	2	0	53
Totaal	271	245	258	248
<i>AMP:</i>				
Overgang AOW	220	139	72	11
AMP	41	86	168	163
Aanvulling AMP	0	3	0	76
Totaal	261	228	240	270
<i>PPR:</i>				
Overgang AOW	220	139	72	11
PPR	2	1	60	103
Totaal	222	140	141	174
<i>Vershil t.o.v. huidig stelsel</i>				
AEP	+12	+37	+110	+165
AMP	+ 2	+20	+ 92	+187
PPR	-37	-68	+ 7	+101
<i>Idem bij discontovoet van 4%</i>				
AEP	60	-48	0	+19
AMP	-61	-51	0	+25
PPR	-43	-43	-51	-30

Daarentegen zijn de premies en uitkeringen in het kader van de AEP in het algemeen hoger dan die onder de aanvullende pensioenregelingen in het huidige stelsel. De overgang leidt er toe dat het netto pensioenresultaat voor de hier beschouwde generaties ongeveer gelijk is, terwijl alle generaties er per saldo op vooruit gaan in vergelijking met het huidige pensioenstelsel. Dit geldt in het bijzonder ten aanzien van de jongere generaties; cohort 1960 heeft ten opzichte van het huidige stelsel een netto resultaat dat 165 duizend gulden hoger ligt. Voor cohort 1950 is dat 110 duizend gulden.

Ook de Algemene Middellooppensioenregeling resulteert in een gemiddeld hogere netto opbrengst voor alle generaties. Voor generatie 1960 zijn die zelfs hoger dan onder de AEP. De oorzaak hiervan is dat de back-service verplichtingen onder de AMP beduidend geringer zijn in vergelijking met de AEP.

De Persoonlijke Pensioenregeling laat een ietwat ander beeld zien. Voor de oudere generaties is het huidige stelsel gunstiger: zij lijden een verlies, wanneer besloten wordt in 1995 naar de PPR over te stappen. Ook hier ligt de oorzaak in de back-service: die wordt nu niet meer gefinancierd via omslag over alle leden van het pensioenfonds, zoals impliciet het geval is onder de AEP en AMP. Dit is uiteraard in het nadeel van de personen die dicht tegen de pensioneringsleeftijd aan zitten. Per saldo resulteert dat in een verlies van gemiddeld 37 duizend gulden voor personen geboren rond 1930 en een verlies van gemiddeld 68 duizend gulden op levensduurbasis voor de generatie 1940. De jongere generaties gaan er op

vooruit, doch de 'winst' is geringer in vergelijking met de AEP en AMP.

Echter voornoemde winsten en verliezen zijn uiteraard afhankelijk van de gehanteerde discontovoet. Hier gebruikten we de regelingsloonindex. De ontwikkeling van de hoogte van de AOW-uitkering wordt hierdoor bepaald. Doch, de aanvullende pensioenen zijn gebaseerd op verdiende lonen, en deze stijgen om en nabij de 1% sneller dan de regelingslonen (zijnde de incidentele looncomponent). Aldus is de regelingsloonindex meer relevant voor de lage inkomensgroepen dan voor de hoge. Om een beeld te geven van het effect van de discontovoet, is ook het netto resultaat bij een discontovoet van 4% weergegeven. We vinden dan een verlies ten opzichte van het huidige stelsel voor zowel cohort 1930 als 1940. De PPR geef ook voor de twee jongste cohorten een verlies te zien. Echter, voor alle 3 alternatieven geldt dat (nog) jongere cohorten winnen ten opzichte van het huidige systeem. De verliezen die de oudere generaties leiden zijn beperkt. Ze bedragen voor cohort 1930 minder dan 3% van het levensduurinkomen voor belasting en voor cohort 1940 hooguit 2%.

Herverdeling

Binnen het huidige pensioenstelsel werkt vooral de AOW herverdelend. Echter de mate van herverdeling is geringer naarmate de generatie later geboren is. Dit is een gevolg van enerzijds de afname in de inkomensongelijkheid van de primaire inkomens en anderzijds de toename van de premies. Deze premies werken als gevolg van het bestaan van een maximum premiegrens immers denivellerend. Per saldo verkleint het AOW-stelsel de Theilcoëfficiënt – die we als maat voor de inkomensongelijkheid hanteren – met 17,6% voor cohort 1930 en met 8,3% voor cohort 1960. De aanvullende pensioenregelingen werken licht denivellerend: ze vergroten de inkomensongelijkheid. Aanvullende pensioenregelingen zijn gebaseerd op het equivalentiebeginsel. Vanuit die optiek zou men verwachten dat ze de levensduurverdeling niet beïnvloeden. Echter, in het algemeen geldt dat hogere inkomens betere aanvullende pensioenregelingen hebben. Verder werkt de back-service in het voordeel van carrièremakers. In zijn totaliteit heeft het huidige pensioenstelsel een nivellerend effect op het levensduurinkomen, doch voor de jongste generatie is dit beperkt (slechts 3,0%).

In het nieuwe systeem is er als gevolg van de geleidelijke overgang van een combinatie van een omslag- en kapitaaldeckingsstelsel naar een volledig kapitaaldeckingsstelsel, sprake van een meer en meer op het equivalentiebeginsel gebaseerd pensioensysteem. Het gevolg hiervan is dat de nivellerende werking van het stelsel beduidend minder wordt. Als gevolg van de afbouw, wordt de herverdelende werking van de AOW steeds geringer. De premies voor de drie alternatieve regelingen hebben een inkomensnivellerend effect vanwege de relatering ervan aan de inkomens. De uitkeringen, daarentegen, vergroten de inkomensongelijkheid. Immers, de personen met relatief hoge levensduurinkomens ontvangen ook de hoogste pensioenen. Vanaf generatie 1950 gaat er zelfs een denivellerende werking uit van de alternatieve pensioenstelsels. De PPR werkt iets minder denivellerend (de Theilcoëfficiënt is 7,4% hoger) dan de twee andere alternatieve regelingen (ongeveer +8,2%). Dit is een gevolg van het feit dat onder AEP en AMP carrièremakers via de back-service gefinancierd worden door degenen die minder snel carrière maken. De verschillen tussen de drie alternatieven zijn echter beperkt. Ook hier geldt weer dat de discontovoet van invloed is op het resultaat, doch de trend is analoog.

Uiteraard zullen bepaalde groepen voordeel bij het nieuwe pensioenstelsel hebben, terwijl het voor andere een achteruitgang betekent. De mate waarin hier sprake van is zal ook voor

elke generatie verschillend zijn. Immers, we hebben al gezien dat de jongere cohorten een aanzienlijk voordeel hebben bij de invoering van het nieuwe stelsel. Op de lange termijn heeft ongeveer 45% voordeel van de verandering; ook ongeveer 45% gaat er op achteruit, terwijl het voor 10% nauwelijks uitmaakt. De verliezers zijn uiteraard meer in de lagere decielen te vinden dan in de hogere.

Conclusies

In deze bijdrage is nagegaan wat de gevolgen zijn van een overgang van het huidige pensioenstelsel naar een vrijwel volledig op kapitaaldekking gebaseerd pensioenstelsel. Feitelijk impliceert dit dat nagegaan wordt wat de gevolgen zijn van een verplichte ouderdomspensioenverzekering voor werkenden, inclusief een aanvullende voorziening voor degenen die niet in staat zijn een minimum pensioen op te bouwen dat overeenkomt met een AOW-uitkering bij ongewijzigd beleid. Op deze wijze wordt overgestapt van een systeem gebaseerd op een combinatie van omslag- (AOW) en kapitaaldekking (de aanvullende pensioenen) naar – behoudens de aanvulling – volledige kapitaaldekking. Dit laatste is onder de huidige en de te verwachten toekomstige condities een meer efficiënte vorm van financiering. Zo'n overgang is mede te verdedigen gegeven de veranderde opvattingen omtrent het pensioen. Meer en meer wordt de opvatting die pensioen als uitgesteld loon ziet, gemeengoed.

Op termijn zijn de voorgestelde alternatieven goedkoper dan het huidige stelsel, terwijl de totale uitkeringssom onder de nieuwe stelsels niet lager is dan onder het vigerende systeem. In de aanvangsfase van het stelsel zijn de lasten daarentegen hoger. Immers naast de financiering van de uitkeringen onder het oude AOW-regime, dient tegelijkertijd bijgedragen te worden aan de financiering van de pensioenuitkeringen van de niet-gepensioneerden. Deze extra lasten blijken voor de voorgestelde Algemene Middelloonpensioenregeling draagbaar in tegenstelling tot veelal wordt beweerd. Op wat langere termijn zou vervolgens dan de overstap naar een Persoonlijke Pensioenrekening gemaakt kunnen worden. De mate van herverdeling binnen het nieuwe stelsel is echter beduidend geringer. Het huidige stelsel leidt tot een omvangrijke intra- en intergenerationele herverdeling.⁶ Echter, deze herverdeling via het pensioenstelsel blijkt relatief kostbaar te zijn. Een even goede pensioenvoorziening is haalbaar tegen lagere kosten. Wil men daarnaast een zekere mate van inkomensherverdeling bewerkstelligen dan kan dat beter op een andere wijze dan via het pensioenstelsel georganiseerd worden.⁷

Uiteraard is een hervorming van het stelsel van oudedagsvoorzieningen middels een verdergaande oriëntatie richting kapitaaldekking niet de enige mogelijke oplossing voor de financieringsproblematiek. Elders⁸ hebben we reeds aange-toond dat een combinatie van premieheffing over het aanvullend pensioen, een geleidelijke terugdringing van het omslag-element in de pensioenvoorziening via een extra achterblijven bij de ontwikkeling van de regelingslonen met een half procent en een overgang van de eindloonsystematiek in de aanvullende pensioenregelingen naar een middelloonsysteem, evenzeer een alternatief is. Waar het hier om gaat is dat ook een volledige overschakeling naar een op kapitaaldekking gebaseerd pensioenstelsel evenzeer tot de mogelijkheden behoort.

6. Zie J.H.M. Nelissen, *Lifetime income redistribution by the Old Age State Pension in the Netherlands*, *Journal of Public Economics* (te verschijnen).

7. Een alternatieve mogelijkheid is om het premiepercentage afhankelijk te laten zijn van het inkomen, terwijl de opbouw bepaald wordt door het gemiddelde premiepercentage (hetgeen enkel voor de PPR van belang is).

8. Zie Nelissen en Verbon, op. cit.